

Warszawa, dnia 16 czerwca 2020 r.

SZEF
URZĘDU DO SPRAW KOMBATANTÓW
I OSÓB REPRESJONOWANYCH

Jan Józef Kasprzyk

BD1-K0752-0511-6-1/20

Obecne brzmienie art. 8a ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego jest rezultatem nowelizacji tej ustawy, która weszła w życie 1 września 2015 r. Od tego dnia osobie, która w okresie od dnia 1 listopada 1982 r. do dnia 28 lutego 1983 r. pełniła czynną służbę wojskową, do której odbycia została powołana za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego, przysługuje od Skarbu Państwa odszkodowanie za poniesioną szkodę i zadośćuczynienie za doznaną krzywdę.

Warto jednak przypomnieć, że pierwotne brzmienie projektu ustawy przewidującego dodanie art. 8a, przygotowanego przez Senat, odpowiadało w zasadzie postulatowi petycji i przewidywało, że *osobie, która pełniła służbę wojskową, do której odbycia została obowiązana pod pozorem wykonania ciężącego na niej obowiązku obrony, za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego, w szczególności w wojskowym obozie specjalnym, przysługuje od Skarbu Państwa*

odszkodowanie za poniesioną szkodę i zadośćuczynienie za doznaną krzywdę. Zatem prawo do odszkodowania i zadośćuczynienia miała zyskać każda osoba, która za działalność niepodległościową została powołana do wojska (co było jedną z form represji stosowanych przez komunistów, ze szczególnym natężeniem po Marcu 1968 r.).

Jednak wskutek stanowiska rządu, krąg beneficjentów tego przepisu ograniczono wyłącznie do osób powołanych do służby wojskowej i osadzonych w wojskowych obozach specjalnych, funkcjonujących właśnie w okresie 1 listopada 1982 – 28 lutego 1983. Jak podniesiono w stanowisku ówczesnego rządu, *użyty w przepisie termin „wojskowy obóz specjalny”, a także uzasadnienie projektu wskazują, że intencją projektodawcy było objęcie tą regulacją głównie osób, które zostały poddane wzmiankowanej formie represji po wprowadzeniu w Polsce stanu wojennego. Z dostępnych informacji dotyczących „wojskowych obozów specjalnych” wynika, że taka forma represji polegała na powoływaniu żołnierzy rezerwy do odbycia ćwiczeń wojskowych i była stosowana wobec opozycji przez władze komunistyczne od listopada 1982 r. do lutego 1983 r., co miało związek ze stopniową rezygnacją z internowania. W świetle powyższego w ocenie Rządu konieczna jest zmiana brzmienia projektowanego art. 8a ust. 1 ustawy, która w sposób jednoznaczny ograniczyłaby krąg osób uprawnionych do ubiegania się o odszkodowanie lub zadośćuczynienie do osób pełniących służbę wojskową w wojskowych obozach specjalnych w ww. okresie.*

Zatem choć nie wynika to bezpośrednio z brzmienia przepisu, *de facto* jego beneficjentami są osoby pozbawione wolności w tzw. wojskowych obozach specjalnych, w których pobyt był formą internowania.

Postulaty wyrażone w petycji są przejawem szerszego zjawiska, jakim jest uznawanie przez część środowiska działaczy dawnej opozycji antykomunistycznej uregulowań ustawy *o uznaniu za nieważne...* za zbyt wąskie. Uważają oni, że odszkodowania i zadośćuczynienia dochodzone w oparciu o jej przepisy powinny przysługiwać za doznanie represji, o których mowa w art. 3 ustawy z dnia 20 marca 2015 r. *o działaczach opozycji antykomunistycznej oraz osobach represjonowanych z powodów politycznych.*

Te postulaty znalazły odzwierciedlenie w dwóch projektach nowelizacji ustawy *o uznaniu za nieważne...*, które zostały wniesione do Sejmu ubiegłej kadencji z inicjatywy Senatu. Projekt z druku 665 przewidywał, że odszkodowanie za poniesioną szkodę i zadośćuczynienie za doznaną krzywdę przysługiwałoby każdej osobie, która posiada status działacza opozycji antykomunistycznej lub osoby represjonowanej z powodów politycznych przyznany na podstawie ustawy *o działaczach...* Z kolei projekt z druku 2063 przewidywał, że osobie o potwierdzonym statusie działacza opozycji antykomunistycznej lub osoby represjonowanej z powodów politycznych przysługiwałoby odszkodowanie za poniesioną szkodę i zadośćuczynienie za doznaną krzywdę, jeśli były one skutkiem represji za działalność, o której mowa w art. 2 i art. 3 ustawy *o działaczach...*

Oba te rozwiązania nie znalazły uznania parlamentu wskutek m.in. krytycznego stanowiska Rady Ministrów. Jego istotą było zwrócenie uwagi na fakt sprzeczności proponowanych rozwiązań z konstrukcją ustawy *o uznaniu...*, która przewiduje prawo do odszkodowania i zadośćuczynienia jedynie za różne formy faktycznego pozbawienia wolności, będące konsekwencją wydania stosownych orzeczeń różnych organów państwa komunistycznego, skutkujących osadzeniem w więzieniu, areszcie, obozie internowania czy wreszcie w wojskowym obozie specjalnym podczas stanu wojennego. Tymczasem projekty przedstawione przez Senat znacząco poszerzały krąg zdarzeń, których zaistnienie skutkowałoby powstaniem prawa do odszkodowania i zadośćuczynienia. Krąg ten stanowiłyby wszelkie negatywne dla strony, motywowane politycznie działania szeroko rozumianego aparatu państwowego PRL, w tym również np. pracodawców, których skutkiem było powstanie szkody lub wyrządzenie krzywdy osobie zaangażowanej w działalność niepodległościową. Drugi argument, przywołany w negatywnej ocenie projektu przez Radę Ministrów, dotyczył poważnych skutków finansowych dla budżetu, z jakimi wiązałyby się wejście w życie rozwiązań proponowanych przez senatorów.

W naszej ocenie argumenty zawarte w stanowisku Rady Ministrów należy uznać za adekwatne i aktualne również wobec propozycji nowelizacji ustawy *o uznaniu za nieważne...* przedstawionej . Służba wojskowa nie była formą pozbawienia wolności, zatem nawet jeśli odbywanie jej było formą represji politycznej, nie powinno stanowić to tytułu do uzyskania odszkodowania akurat z ustawy *o uznaniu za nieważne...* Rozwiązanie takie byłoby bowiem sprzeczne z jej istotą, którą jest naprawianie krzywd wynikających z różnych form pozbawienia wolności.

Można oczywiście zastanawiać się (choć formalnie wychodzi to poza zakres petycji), czy nie należałoby uchwalić odrębnej ustawy, która pozwoli dochodzić odszkodowania i zadośćuczynienia za wszelkie represje doznane w PRL z powodów politycznych. Wydaje się to rozwiązaniem słusznym, aczkolwiek trudno w chwili obecnej – w sytuacji znaczącego pogorszenia się sytuacji budżetu państwa wskutek epidemii COVID – odpowiedzialnie rozpoczynać pracę nad taką ustawą.

Niezależnie od powyższego, chciałbym przypomnieć, że osoby powołane do służby wojskowej za działalność opozycyjną mogą korzystać już dzisiaj z szeregu przywilejów, do których należą: prawo do comiesięcznego świadczenia pieniężnego w wysokości 440 zł oraz do uzyskania pomocy pieniężnej od Szefa UdSKiOR, przywilej uzyskania świadczeń opieki zdrowotnej poza kolejnością oraz pierwszeństwo do środowiskowej opieki socjalnej.

Łeoz dyrezy pacuntu
Jan Klarczyk

Realizując obowiązek wynikający z art. 13 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (ogólnego rozporządzenia o ochronie danych), zwanego dalej: „RODO”, stosowanego w naszym kraju od dnia 25 maja 2018 r., uprzejmie informujemy, że:

- 1) administratorem Pani/Pana danych osobowych jest Szef Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych, ul. Wspólna 2/4, 00-926 Warszawa, tel. 22 276-77-77, info@kombatanci.gov.pl;
- 2) z inspektorem ochrony danych osobowych powołanym przez administratora Pani/Pana danych osobowych może się Pan/Pani skontaktować listownie pisząc na adres ul. Wspólna 2/4, 00-926 Warszawa, telefonicznie 22 336 77 80 lub za pomocą poczty elektronicznej ido@kombatanci.gov.pl;
- 3) celem przetwarzania Pani/Pana danych osobowych jest rozpatrzenie Pani/Pana petycji. Podstawą prawną przetwarzania tych danych jest art. 6 ust. 1 lit. c RODO w związku z art. 2 ust. 1 w związku z art. 10 ust. 1 ustawy z dnia 11 lipca 2014 r. o petycjach.
Wszczęcie postępowania w sprawie petycji prowadzi do tego, że powstaje dokumentacja dotycząca tegoż postępowania, którą mamy obowiązek przechowywać przez określony czas. Dlatego będziemy przetwarzać Pani/Pani dane w celu archiwizacji w interesie publicznym na podstawie art. 6 ust. 1 lit. c RODO, by zrealizować obowiązek określony w art. 5 ust. 1 i art. 34 ust. 1 pkt 1 z ustawy z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym.
Nie jest też wykluczone, że hipotetycznie zdarzy się taka sytuacja, że o przekazanie Pani/Pana danych osobowych zgromadzonych w postępowaniu zwrócą się do nas w przyszłości podmioty publiczne – np. sądy czy prokuratura – w przypadku których będziemy mieli prawny obowiązek przekazania im danych – tu podstawą przetwarzania danych będzie również art. 6 ust. 1 lit. c RODO;
- 4) dane zawarte w petycji nie będą zasadniczo przekazywane innym podmiotom. Odbiorcami Pani/Pana danych osobowych mogą być jednak hipotetycznie podmioty publiczne – sądy lub prokuratura, organy administracji, które zwrócą się do nas ze stosownym wnioskiem o udostępnienie danych, a przepisy prawa zobowiązują nas do jego realizacji. Z wnioskiem o dostęp do materiałów archiwalnych mogą się zwrócić również do nas inne podmioty, w tym osoby fizyczne – jednak gdy nie będziemy mieli prawnego obowiązku udostępnienia im dotyczących Pani/Pana materiałów archiwalnych, ewentualne udostępnienie nastąpi tylko za Pani/Pana zgodą, o którą wystąpimy w odrębnej korespondencji. Pani/Pana dane adresowe prześlemy również podmiotom świadczącym usługi pocztowe, by móc z Panią/Panem prowadzić korespondencję. Jeśli jednak wyrazi Pana zgodę na upublicznienie na stronie internetowej Urzędu swoich danych osobowych (art. 4 ust. 3 ustawy o petycjach), dostęp do tych danych będzie miał każdy.
Pani/Pana danych osobowych nie będziemy przekazywać tzw. procesorom, czyli innym podmiotom przetwarzającym dane w naszym imieniu;
- 5) Pani/Pana dane osobowe będą przechowywane wieczyście, co wynika z obowiązujących przepisów archiwalnych. W przypadku zmiany przepisów lub wytycznych organów publicznych uprawnionych do ich formułowania, powyższe okresy mogą ulec zmianie;
- 6) ma Pani/Pan prawo do żądania od administratora dostępu do danych osobowych, ich sprostowania (poprawienia), usunięcia lub ograniczenia przetwarzania, a także prawo do przenoszenia danych;
- 7) przepisy RODO obligują nas do poinformowania, że przysługuje Pani/Panu również prawo do wniesienia sprzeciwu – z przyczyn związanych z Pani/Pana szczególną sytuacją – wobec przetwarzania dotyczących Pani/Pana danych osobowych. Jednak sprzeciw ten w istocie może być skutecznie zrealizowany w przypadkach przetwarzania danych przez administratora na podstawie tych przepisów RODO, które nie są podstawą przetwarzania przez nas danych osobowych Pani/Pana dotyczących;
- 8) przysługuje Pani/Panu prawo wniesienia skargi do Prezesa Urzędu Ochrony Danych Osobowych, gdy uzna Pani/Pan, iż przetwarzanie danych osobowych Pani/Pana dotyczących narusza przepisy RODO;
- 9) podanie przez Panią/Pana danych jest warunkiem ustawowym – jeśli chce Pani/Pan, by Pani/Pana petycja były rozpoznane, to podanie danych osobowych jest obowiązkowe, a ich niepodanie uniemożliwi Szefowi UdSKiOR rozpoznanie petycji;
- 10) Pani/Pana dane osobowe nie będą przetwarzane w sposób zautomatyzowany i nie będą profilowane.